John Carter Brown.

BOUND BY F. BEDFORD

Bon an Franc.

SOMMIER VERHAEL,

Van sekere

AMERIKAENSCHE VOYAGIE,

Gedaen

Door den Ridder

BALTHASAR GERBIER,

Baron Douuily,

Door Haer Ho: Mo: d'Heeren Staten Generael van de Vereenighde Nederlanden, en d'Edele Heeren Bewinthebberen van de Geoctroyeerde generale West-Indische Compagnie,, Opperhooft Commandeur van een Guajaensche Colonie gekoosen, gecommitteert ende gestelt.

Gedruckt vóor den Autheur. ANNO 1660.

JOHN CARTER BROWN

SOMMIER VERHAEL,

Van het grouwelijck bedrijff van Otto Keye, Iohannes Adolphus Rhenanus, Nicolaes Stockram, en Adherenten, t' ſedert den 21. Auguſti, des jaers 1657; tot den dagh van Maij, deſes jaers 1660.

OTto Keye, hier te voren geweſen Capiteyn van een compagnie Voetknechten in Braſil, hebbende door ſeeckere Boexken, in 's Graven-Hage by Hendrick Hondius ghedruckt, meldende hoe dat in de heete Landen grooter profijten konnen werden gedaen dan wel in de koude, impreſſie gegeven van nuttige kenniſſe en ervarentheyt te hebben, 't welck aen den Ridder Balthazer Gerbier Douuly dede geloven, dat ſodanigen perſoon als Otto Keye, ſeer nodigh was, tot een goeden raede, vaſtelijck vertrouwende dat hy ſich in ſodanig ampt getrouwelijck, en volgens gepreſteerde eede ſoude dragen. Echter God betert, ſo is het anders en contrarie expectatie uytghevallen, alſo dat dito Otto Keye van Texel af met ſijne Adherenten, heeft Stratagimien, op den Opperhooft Commandant te diſtrueren, begonnen in 't werck te ſtellen, en ſich geopenbaert te weſen, niet alleenlijck een vyant van de geoctrojeerde Guajaenſe Compagni, van de Edele Heeren Bewinthebbers van de Geoctroyde generale Weſt-Indiſche Compagnie, maer van het getrouwe lieve Vaderlant; pogende naer de heerſchappye van de Geoctrojeerde Guajanſe Colonie, die te allieneeren: welcke Stratagemien van Texel af bedacht is, door dito Otto Keye, en ſijne Adherenten, met alle liſtigheyt en boosheyt vervolght, tot verachtinge van alle 't gene waer toe een volkome loffelijcke toeruſtinge geſchiedt was, den tijt van negen maenden, 't ſedert het vertrek van Texel doorgebracht hebbende met ſijne Stratagemien, om den gemelten Opperhooft Commandeur en ſijn familie te diſtrueren, hem geduerende alle dien tijdt, belettende niet alleenelick in perſoon de ſaken, waer toe d'Equipagie bereydt was by te woonen, maer door ſijn beſteck hem als een gevangen Man houdende: ſulcks dat geene van de overgevoerde Coloniers; nochte noodige werck-luyden, 'tzy toe plantagie ofte tot 't graven van ſoodanigen mijnen, als in het geoctrojeerde diſtrict te vinden ſoude weſen, volgens 't verhael en beſchrijvinge van geloofweerdige perſonen, die over lange Jaren in Loco geweeſt zijn, en van andere 't ſedert dien tijt. Als mede door Journalen van de Late, Harcourt, in diergelijcke, in goede forme en rechte aenwijſinge te wercke mochte werden geſtelt, nochte willen toelaten dat de voornoem-

noemden Opperhooft Commandeur, die in ſijn oude Jaren de groote moeyelijcke en koſtelijcke Reyſe gedaen hadde,mochte vernemen naer eenige van alle de particulariteyten ; nochte met de overſte van de Wilde trecken naer ſekere ſtamme van Geſlachten ; veel min naer el Dorado nochte Manua, met de welke naer geloofwaerdige relatien, koſtelijcken handel, en conſequentelijcke profitabele Schips-ladinghe ſoude vallen, nochte in Loco te doen vernemen, naer al't gene van waerde en nuttigheyt ſoude konnen zijn: ſo van koſtelijcke Verwen, Houten, Armadac, Gommen, Caneel, Nagel, Notemuſcaet, Was, Honinck, ſo klaer als Chriſtal, en verſcheide Mineralen : waer van ſekere Overſte van de Wilde,aen den gemelden Opperhooft Commandeur,niet tegenſtaende ſijn detentie, verſcheyde ſtaaltjes hebben aengebracht ; als mede wanneer ſy luyden van verre geweſten, met haere Vrouwe en Kinderen zijn ghekomen, hare tranen met die van den vernoemden Opperhooft Commandeur ſijn overgebleven familie vermengen, wanneer Otto Keye, en ſijn bloedighe Adherenten, naer den verquiſten tijdt van 9.maenden,omme een moordadigh ſeyt uyt te voeren, 't ſelve voltrocken heeft op den 7. May, des ſelven Jaers 1660. op het Fort Naſſou in het Eylandt Cajany, vijf graden by Noorden de linie Equinoctiael, alwaer den Opperhooft Commandeuer, met ſin Huys-geſin, van Huys-vrouw en drie Dochters, in het Logement van den Commandeur Jan Claeſz. Langendijck als-dan was, en alwaer Otto Keye den tijdt heeft waergenomen, dat dito Commandeur Langendijck buytens huys zijnde, om met droncken-gemaeckte Soldaten, aen de welcke dito Keye wijs hadde ghemaeckt door haer Ho:Mo: en de Comp: geauthoriſeert te weſen tot ſijn voorgenomen grouwelijcke Procedure, is op den 7.dagh van May, vergeſelſchapt met Johannes Adolphus Rhenanus, Nicolaes Stockram, Hans Speck-mof, en een aental van droncken-gemaeckte Soldaten, naer het Fort Naſſau gemarcheert,deSoldaten en andere,tot een moordadlijk feit gewonnen, aengevoert, om met ghewelt in het Logement van denCommandeur Langendijck in te breken, en dat in de manier als volgt : Voor-eerſt ſo heeft Johannes Adolphus Rhenanus, die mede als Raad, Minerael-ſcheyder, en Medicijnmeeſter geſonden was,door een Soldaet, een geladen Muſquet op de borſt van Jonckvrou Debora Gerbier,die uyt het Logement getreden was, doen ſetten, echter niet afgegaen ; ſo heeft ſich dito Rhenanus met ſijn bloot Rapier tegens haer geſtelt,maer wierde door de gemelde Jonckvrou ter aerden nedergeſtotē, en het ontkomen zijnde,is dito Jonckvrouw uyt het Fort naer de Vlecke gelopen,omme hulpe roepende, 't welck Otto Keye obſerveerende, dede hem met meerder precipitatie ſijn gepremediteerde moort vervolgen,het Logement van den Commandeur Langendijck beſchieten en beklimmen, roepende aen ſijne volgende Soldaten, *Datſe maer ſouden ſchieten, daer by voegende abominabele woorden: dat alles voor den Duyvel mochte vaeren*; ſelfs met ſijn eyghen handen breken-

A. *het Huys van den Commandeur Langendyck*

Otto Keye

den Baron Dourily

Adolphus Rhenanus
moordenaer

o Keye moordenaer

tto Key breeckt in 't huys. C. is Debora Gerbier die Adolphus Rhenanus ter aerdē smyt, en 't rapier ontweldigt.

brekende,de latten aen de zijde van de voorſz. Wooninge,in de welke den Opperhooft Commandeur met ſijn Huys-vrou, twee van de drie Dochters, met 3 à 4 andere Vrouw-menſche waren, ſonder eenigh ander accompagnement; Otto Keye naer het inbreken, dito Opperhooft Commandeur ſonder wapens vindende, hem de Piſtool tegens 't hooft ſtelde; maer niet afgaende, commandeerde Nicolaes Stockram den Commandeur dadelijck te doorſteken, 't welke mede miſte, maer alleenlijk dat 't gewelt van Stockrams arm dito Commandeur, door den ſtoot van de trapluyck, tet aerde dede vallen; en de Moordenaers ſiende datter twee van de Dochters in haren bloede gewentelt laghen, meynende dat den voorſz.Opperhooft al mede geſneuvelt was,hoorden het algemeyn geſchreeuw, en ſiende dat het volk van het Vlek by den anderẽ begonden te komen, is met ſijne moordadige Adherenten geretireert, latende Jonckvrou Catharina Gerbier Douuily hare laetſte ſnacken geven, en Jonckvrouw Maria hare Suſter met een doorſchoten been, en alſoo geworden de onnoſele Victima van moordenaers, die de eeuwighe ſchandt-vlecken van de Europianen zijn! en korts daer na gevallen in de handen van den Commandeur Langendijk,die haer in yzere boejen dede ſtellẽ, tot dat het hoogſte Recht,alhier te Lande, hem gelieve te ordonneeren de publike ſtraffe die ſy-luyden hebbẽ verdient,en niet en konnen die van den OpperſtenRechter ontgaen,niet meer dan die van ſtraffe konnen bevrijt werdẽ, die d'oorſaeck zijn geweeſt van het *re infecta*,wederkeren van de loffelijcke toeruſtinge,ſonder datter eenige neceſſiteyt ofte gebreck was, ſulcks requirerende, alſo de lijſte die de Schippers overgelevert hadden van de innegeladen Victuaillie,dede blijken dat die voor een geheel jaer konde verſtrecken, beneffens het Cargaſon, waer mede voor een groot aental van eters, van de Wilde volheyt van Victuaillie konden werden verhandelt, als namentlijck een Zee-koe van 4. a 500. pondt goet vleys, voor een paer bijlen een hackmesje en wat kraeltjens, een Schilt padde met 4 a 500. Eyeren: waer op boven de 20. menſchen een heelen dagh ghevoedt konnen werden, voor een hackmesje, en wat Kraeltjens, 20.a 30 potten dranck, als goedt bier, voor 21 ſtuyvers mesje, vis, wilt, en gevogelte naer advenant.

Echter niet tegenſtaende deſe waerheyden, ſo zijn de Schippers van de toeruſtinge geviolenteert geweeſt met de ſelve weder naer 't Vaderlant te keeren; den gemelten Opperhooft Commandeur niet toegelaten zijnde op ſijn eyghen koſten in Loco te blijven, om alles waer toe d'Equipagie gheſonden was, ter preuve te ſtellen,gelijk ſulcx blijckt, door getuygẽ wettelijk op *Interrogatorien* geexamineert waerachtigh te weſen, hebbende hare gemelte verklaringhe op den 3. deſer maent Septembris, voor den Notaris Hector op den Dam woonachtigh, begonnen te doen, zijnde ter Vierſchare gedaecht geweeſt, beſtaende in vrye Luyden, Officiers,en Bergh-werckers; deſe hebbende ſpecialick verklaert dat den Opperhooft Commandeur voorn. noyt gepermitteert en was

haer by te woonen, de gronden te doen klaren, alwaer de gravinge geſchieden moſte. Nochte dat ſy-luyden onderrichtinghe mochten hebben van de rechte plaetſe, alwaer rijcken Mijn-Ader te vinden was.

Finalick hebbende verklaert de ſake van 't feyt, te weten den begane moorde, die te zijn conforme dit verhaelt, gelijck die in de kopere platen daer van uytgedruckt is.

E Y N D E.

R E L A T I O N

Du Meurtre comis, le 7. Jour de May, 1660, au Logement du Commandeur *Jean Claeſz. Tangendijck*, durant ſon abſence de ſon fort Naſſou en Cajane, contre la Familie du Chevalier *Balthazar Gerbier Baron Douuily*, *chef Commandeur de la Colonie de Guajane.*

SOus un bening aſpect cinc degrez de la Ligne,
Des Demons ont forgez pour une action Indigne,
Des glaives & des Darts, & des armes a feu,
Pour d'un ſang Innocent y Innonder de lieu,
Cajane la fatale auſſi bien que fameuſe,
Aux Commandeurs Chreſtiens mortelle & malheureuſe
Voit dans le fort Naßou une bande d'Enfer;
Vomir des Feux mortels & exercer le fer,
Dans le ſeing de Veſtales, en face des Charibdes,
Eſtonné ſpectateurs de ſemblable homicides.
Comis par des Flamangs, & qui parlent d'un Dieu,
D'un Enfer aux meſchants, & qui nottent un lieu
Pour ceux qui ô bien faite ont Amour & envie,
Et diſent que leur Chriſt leur eſt & gaing & vie,
Non dit c'eſt Indien, ſe ſont des gens ſans foy,
Ou cette foy qu'ils ont eſt abuſive en ſoy,
Ou le Dieu dont ils parlent eſt pire qu'un Phantoſme,
S'il peut ſouffrir le mal que fait la main de l'homme,
Nous eſguiſons nos darts, ny les en poiſonnons,
Que contre des meſchants á qui nous en voulos,
Par-ce qu'ils ont occis ou nos Pere ou nos Meres,
On bien nos cheres Sœurs, nos Femmes ou nos Freres;

Mais

Mais jamais la fureur nous meut á faire mal
A noſtre Nation non plus que l'Animal
Plus farouche n'offence, & nuit a ſon ſemblable,
Mins luy montre un aſpect á ſa mod de amiable
Avec grands yeulx ouverts, ils voyent ces Boureaux
Eſcallader le Fort, les yeulx comme Flambeaux,
Eſtincelants des feux, les mains chargees d'armes,
Avec goriers hurlants. afin que leurs Vacarmes
Eſtonnaſſent des vierges, & leur cauſat la peur,
Qui les privat de Force & courage & vigeur
Rompons, façons, entrons, renverſſons tout per Terre,
N'eſpargnons pas le Sexce, ny Filles ny leur Mere,
Commencons par leur fin, comme nous eſtablir,
Cat il en reſtoit un ll nous feroyt perir,
Le chef de la maiſon; Douuely la viel bon homme,
Tombra facillement comme une veille pompe,
A nos pitts; nous ſerons & Maiſtres & Vainqueurs,
Et d'une Terre d'or paiſibles Poßeſſeurs,
Ça dit le Sellerat Otto Key, que la Dance
Par Debora Gerbier heureuſement commence,
Deſchargez dans ſon flanc le plomb fier & fatal,
Qui nous pût faire bien en leur faiſant du mal,
Jean Adolphe Rhenanne en ſeconde perſonne
Des boureaux inhumains de Key (ſon chef), entonne,
Tue, tue dit il, d'une infernale voix,
Tire, tire, & rendez ces vierges aux abois,
Mais ſi toſt quelle agiſt d'une main Amazonne,
Pouße ce Sot per terre, il parle un autre proſne,
Tout beau mes compagons, helas ne tirez plus,
La vierge main m'attere, & ſuis comme un perclus,
Je me trouve vaincu, la Veſtale Triomphe,
Il n'y a ny honneur ny gloire en cette Pompe;
Mais Key, comme enragé, pourſuit comme un malin
Son but & ſon plus oultre en ſon damné deſſein,
Il paſſe par les aits d'une maiſon Indienne,
Pour y faire ſon meurtre & d'une chaſte Vienne
Voir reſpandre le Sanc; c'eſt ou á bras trouſſez,
Il á ces darts d'Enfer en Demon decochez;
Criant á haute voix Stockram ſus que l'on Tonne;
Ne laiſſons vivre icy ny Femme, Fille on Homme,

Faiſons main baſſe à tous ; Speckmouf tout eſt à nous,
Tout tombra à nos pietz, & ploira les genoux,
Speckmouf luy obëit, & d'une ſeule balle
Renverſſelo coup fatal d'un ſeul coup deux Veſtales,
La Chreſtienne Cato, & Marie ſa Sœur,
Me voyla dit ce Key à fort pres poſſeſſeur
Du bien que je pourchaſſe, achevons donc l'affaire,
Achevons viſtement par le Pere & la Mere ;
Mais le temps les ſurprend, Key ſe trouve eſtonné,
D'un bruit eſpars par tout d'un cry Vené, Vené,
A l'aide, à laide, au meurtre : aux cruels homicides,
Venez Charibdiens, venez Heros, Alcides,
Venez braves Cajens, montrés vous deffendeurs
Des Innocents, & Bons, demeureez poſſeßeurs
De vos Bois & Cottaux ; chaſſez en ces Infames,
Qui n'eſpargnent le ſang ny d'Hommes, Fille ou Femmes,
A ce cry les Bourreaux ſurprins d'eſtonnement,
Commencent la retraitte : & à ce Logement
Diſent un dernier Adieu. Langendijck qui commande
Se trouvant de retour (accompagné d'une bande)
De gens de Cœurs bien faits, les faits prendre au colet,
Pour leur faire ſentir le meſchef qu'ils ont fait,
Pour leur faire eſprouver qu'il n'y a point d'eſcrime,
Qui defend les meſchants ; Mais que la main Divine
Les attrape par tout, & qu'à la fin leur ſort
Eſt un certain tribut d'une honteuſe Mort.

Catharina Gerbier Douuelly.

Obiit 1660. 7 May. Ætatis 23.

De laaſte Woorden van

Me. Joff. KATHARINA GERBIER

VErmits my den Helmeeſter zeyt
Dat ick ſal ſterven, 'k ben bereyt,
Dees tyding mag ick garen horen;
Mijn ziel beveel ik God den Heer:
'k Verlaat de Weerelt die niet meer,
My ſal door hare booſheyd ſtoren.

2. *Mijn Schepper, Koning, Heer en God*
Mijn Al, mijn Hoop, en hoogſte Lodt,
Die mijn getroulijck van Kindts beenen
Af hebt geleyd als met de hand,
Met Liefd, Geloof, Hoop, mijn Verſtand
Ontfonk, om my van't quaad te ſpeenen.

3. *Dien Eed'len Trekſteen uwer Min,*
Die overtreft gedacht en zin,
Om my met u Heer, te Vereenen,
Trekt mij tot het Geloof vaſt aan,
Noyt kon de werelt my ontſlaan
Die vlerk, die gy my wout verleenen.

4. *O! God gy mijn beooging goet,*
Gy mijnder ogen tranen-vloet
Niet een verwagt; gy ziet dit bloeden,
Om al mijn Le'en een rode Zee,
Gy helpt my uyt mijn ach en wee,
Mijn Toevlugt, die my trouw'lik hoede.

5. *Ik voort onſterff'lik blijven zal,*
Van der Godlooſen Benden al,
Haar netten ſulmen niet meer vellen,
Ik ga tot God, gelijk een Kint,
Dat tot zijn Vader is geſint,
Om vry te zijn van al het quellen.

6. *Ick gae tot u, mijn God en Heer,*
De Werelt ſeg ik goed' nacht, en weer
Met een mijne geboorte Landen,
Mijn Vader en mijn Moeder mee
Van haar geteelt, ik toe wenſch Vree,
Mijn Suſter ook, mijn Waardſte Panden.

7. *Vroom* Agnes Helt *betreurt mij niet,*
Ik Ombels de doodt ſonder verdriet,
God kan u weder 't leven geven,
Bereyt dan Cypres Myrth en Palm,
Tot mijn onthaal, een Vreude-galm,
Der Vreugde Schaar hoor 'k ſoet verheve.

8. *Het is mijn groten Bruylofs-dagh,*
Waerom doch of gy weenen mach? (den,
't Is doch mijn eynd grijpt moet mijn Vrin-
Wijl tot mijn Graf, geen tranen-vloet,
Maar Heyl'ge ſtigtings reden goet,
Gelijk de Engeltjens doen, beminde.

Antwoord van de Aenſchouwers.

9. *Gaat ſchone Zieltjen u verheugt*
By de Salige, juygt uyt Vreugt,
En men u kleet met Eere Kleeren,
In 's Hemels Hof, gaat en geniet
De Heyl'ge Min, voor veel verdriet,
Wy ſullen u gedacht hier Eeren.

10. *Ook ſal u ſoete heugenis,*
Een Fackel ligter zijn gewis,
Van u kuyſch en Godſalig leven,
Waar door gy aller vromen Min,
Noch Huyſveſt in haar hert en zin,
Alleens of gy hier waart gebleven.

Haar weder Antwoordt.

11. *Goed nacht noch eens, goed nacht*
ick keer,
Tot God mijn Schepper, en mijn Heer.
Goed' nacht Vader, en ook mijn Moeder
Mijn Suſter denkt geen Bruyd'gom meer
Te hebben, als mijn Hoop en Eer,
Als Chriſtum ons aller behoeder.

12. *Dien goeden Koning Karel mee,*
Segt hem goe nacht, en wenſcht hē Vree.

En Heyl, als meê aan al zijn Hoven,
Eer Jaaren Dagh verga, dat hy
Zijn Rijcx-kroon weer beſittet vry,
Om ſtof te hebben God te loven.
13. *Dat Koninglijke Vorſten Huys,*
Britanjen nu in druck en kruys,
Wenſch ick van hart en al mijn ſinnen
Duat haar Vanden metter haaſt
Vervallen ſien, en heel verbaaſt,
Op dat ſy God in Liefde Minnen.
14. *Mijn waarder Suſters ſugt niet min,*
Mijn wenſchen van de Koningin,
Voor welke God een Throon wil bouwē,
Dat men my d' oogen niet en ſluyt
Oft haar, mijn herte wenſcht voor uyt,
Dat God in gunſt haar wil aanſchouwē.
15. *Segt mijn Heer Greve ook goe nacht,*
Alſo Katrijn in bloet verſmacht,
Dat haar meeſt ſmarte niet te mogen,
't Erkennen zijn genetheydt
Tot haar, doch Gods mededogentheyt
Zijn Edelheyd ſtaag wil verhogen.

EYNDE.
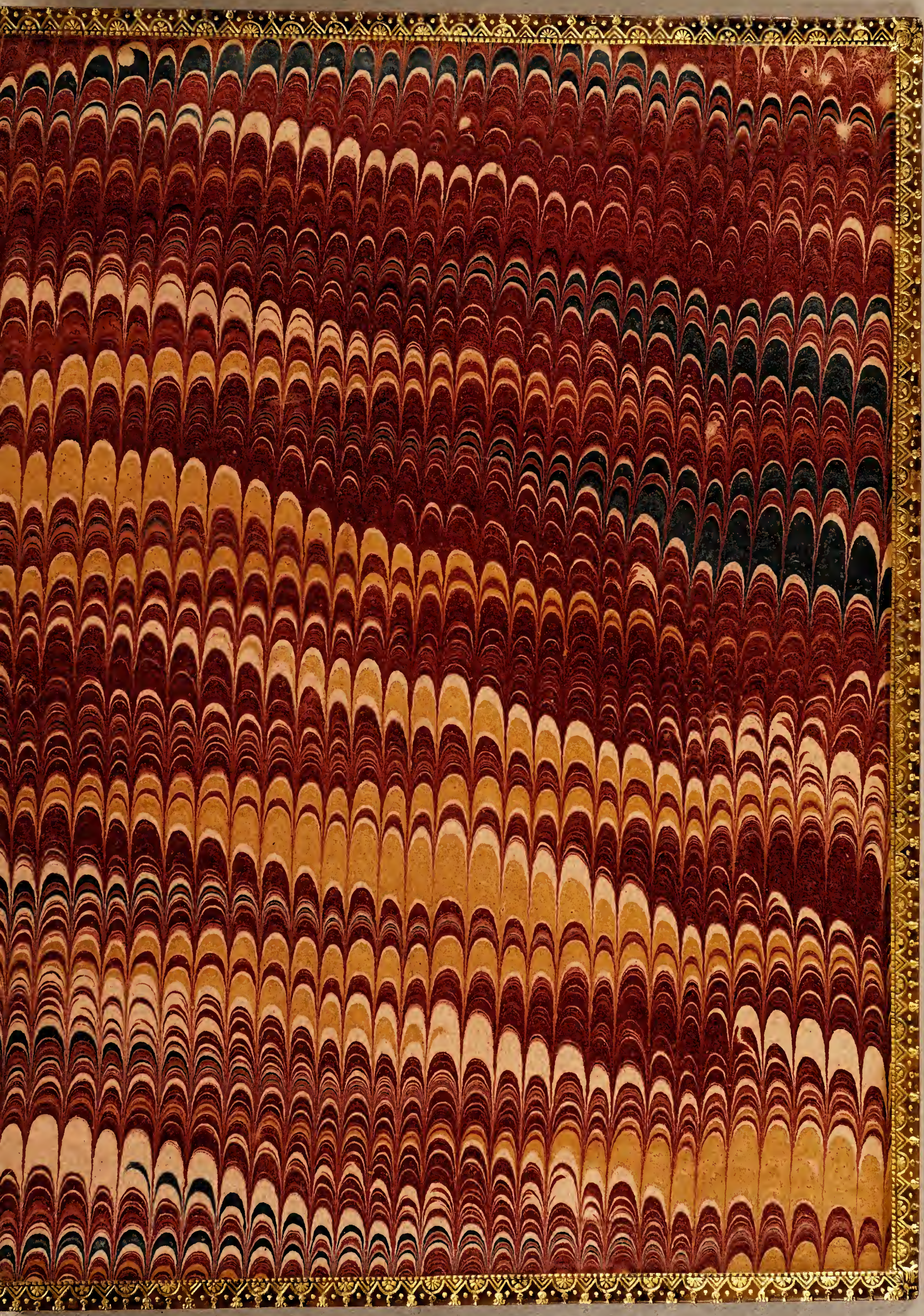
F660
G363s1